

זהר הקדוש עם ביאור הכתר והכבוד

פרשת בלק + דרגתו וכוחו של בלעם הרשע

כדי לבאר כיצד התגברו על טומאתו של בלעם תחילה מבאר את תוקף טומאתו של בלעם הרשע:

ומפרש, **אמר רבי שמעון** לבנו רבי אלעזר, **אלעזר, פל מלוי דבלעם חייבא, תקיפין אינון** - כל דבריו של בלעם הרשע, חזקים הם בכוח הטומאה שיש בו, **והא אוקמוה חברייא** - והרי כבר העמידוהו החברים בזוהר (ח"ב כא:), ודרשו על מה **דכתיב** - שכתוב (דברים לד ז) **'ולא קם נביא עוד בישראל כמשה'**, ואמרו שם בזוהר, שדוקא **בישראל לא קם עוד נביא כמשה, אבל באומות העולם קם, ושואל, ומנו** - ומי הוא הנביא באומות העולם שהוא כמשה, ומשיב, הוא **בלעם**.

ומבאר, אף על פי שמשה ובלעם שווים הם בבנייתם, מכל מקום אינם שווים בקדושתם, כי נבואת משה היא מצד הקדושה, ונבואתו של בלעם היא מצד הטומאה:

ומפרש, **והא אוקימנא מלה** - וכבר העמדנו את הדברים (שם), **דמשה לית דכוותיה בכרתיו עלאין** - משה היה נביא שאין כמוהו בכרתים עליונים, שהוא כתר תורה שהיה בו, **ובלעם לית דכוותיה בכרתיו תתאין** - ובלעם היה נביא שאין כמוהו בכרתים תחתונים, שהוא מכוח הכישוף שהיה לו, **דא בסטרא דקדושה**, זה, משה רבינו, הוא מצד הקדושה, **ודא בסטרא דשמאלא** - וזה, בלעם, הוא מצד שמאל, שהוא הטומאה.

לאחר שביאר תוקף טומאתו, חזר לקושייתו הראשונה, כיצד יכלו להרוג את בלעם מחמת גודל טומאתו:

ושואל, **ואי פל דא הוה בידיה** - ואם כל זה היה בידו, כלומר, שלא היה כבלעם במדרגות הטומאה, **וּפְל פְּךָ הִיָּה תְּקִיף בְּחַמְתָּא** - בחכמה, עד כדי כך שהיה **גְּבַר דִּישְׁבַּח גְּרַמְיָה בְּחִילָא תְּקִיף** - אדם ששיבח את עצמו בכוחו החזק, **דְּכָתִיב** - שכתוב (במדבר כג טו) **'ויאמר אל בלק התצב פה על עלתך ואנכי אקרה כה'**, וביארו בזוהר (לקמן קצא:), שבלעם אמר **אעקר לכה מהאי** - אעקור למידת המלכות הנקראת 'כה' שלא תברך את ישראל, אלא תתהפך לקלל את בני ישראל רחמנא ליצלן, אם כן קשה, **היאך יכלו לקטלא ליה** - האיך יכלו להרוג אותו, והרי היה גדול מאוד במדרגות הטומאה.

וכדי לתרץ כיצד גברו על בלעם אפילו שהיה כוחו גדול, מביא את דברי ספרו של שלמה המלך שכתב כי המשבח את עצמו הרי זה סימן שאינו יודע כלום:

ומקדים ואומר, **אלא בספרא דחכמתא דשלמה מלכא, הכי אמר** - אלא בספר של שלמה המלך כך אמר, **תלת סימנין אינון** - שלש סימנים הם, **סימן לאדם שעבר עברה** - איסור עריות, שנענש בחולי **ירקון** - שפניו מוריקות, **סימן לשטות** - לדעת על אדם שהוא שוטה, **מלין** - שמדבר דברי שטות ושיגעון, **סימן לדעת על אדם דלא ידע** - שאינו יודע **כלום, שבוחי** - שמשבח את עצמו, **ודא** - וזה המשבח את עצמו, **אכרע לשאר** - מכריע את כולם, שהוא **שוטה בכל עבירות**, כלומר, שזהו סימן שהוא גם שוטה שהרי מרבה בדברים, וסימן שהוא גם בעל עבירה, ונמצא, **דפלא אית ביה** - שכל החסרונות יש בו.

במאמר זה יתבאר, כי בלעם הרשע נהרג במלחמת מדין על ידי שנפל על חרבותיהם של פינחס וצבאו, ומבאר שאף על פי שבלעם אמר על עצמו שהוא גדול בכוח הטומאה, אבל אליבא דאמת לא היה כן, אלא היה גונב דעת הבריות, ואמר לישראל דמשתמע לתרי אנפין, ורמו כאילו דרגותיו גבוהות, אבל באמת לא היו דרגותיו כל כך גבוהות.

שואל שתי שאלות, הראשונה כיצד לא פחדו מבלעם הרשע, והשנייה על בלעם עצמו, איך לא הגין על עצמו שלא ייהרג:

שאל **ואמר רבי אלעזר, בלעם חייבא** - בלעם הרשע, **מאן קטיל ליה** - מי מבני ישראל ערב ליבו לגשת אליו להורגו, ועוד קשה על בלעם עצמו, **והיך אקטיל** - ואיך נהרג, שהרי היה יכול לעשות בכוחותיו הטומאות, שלא ישלטו בו בני אדם, אם כן באיזה כוח נהרג, ומתרץ על פי פסוקי התורה מי הרג את בלעם:

מתרץ, **ואמר רבי יצחק, פנחס וסייעתיה קטלוהו** - פנחס וסייעתו הלוחמים הרגוהו במלחמת בני ישראל עם מדין, ומביא ראיה, **דכתיב** - וכמו שכתוב (במדבר לא ו-ח) **'וישלח אתם משה אלף לפטה לצבא אתם ואת פינחס בן אלעזר הכהן וצבא וכלי הקדש והצפורות התרועה בידו, ויצבאו על מדין פאשר צוה ה' את משה ויהרגו כל-זכר, ואת מלכי מדין הרגו על חלליהם את אי ואת רקם ואת צור ואת חור ואת רבע חמשת מלכי מדין ואת בלעם בן-בעור הרגו בתרבו'**, הרי שפינחס וצבאו הרגו את בלעם במלחמת מדין

ומבאר על פי הפסוקים כיצד יכלו להרוג את בלעם:

וממשיך לבאר כיצד הצליחו להורגו, ואומר שאכן בלעם עשה פעולות להציל את עצמו, **ותנינו** - וכמו שלמדנו, **בקרמא דמדון הוה עביד בְּחַמְתָּא דְּחַרְשׁוֹי** - בעיר של מדין היה עושה בלעם בחכמת כשפיו, **דְּטַאסִין בְּאִוִיָּא הוּא, וּמַלְכֵי מְדִין** - והם עשו כישוף שפרחו באויר, בלעם וחמשת מלכי מדין, **וְאֵלְמָא צִיץ דְּקְדוּשָׁא וּפְלִוְתָא דְּפִינְחָס** - ואלמלא ציץ הקודש, ותפילותו של פנחס, **דְּאִפִּילוּ לְהוֹן עַל קְטִילֵיָּא** - שבכח הציץ והתפילות הם הפילום על חרבותיהם של פינחס וצבאו, ואלמלא הדברים הללו לא היו יכולים להורגם, ומביא את הפסוקים שבהם נתבאר כל המבואר לעיל, **הָדָא הוּא דְּכָתִיב**

- זה הוא שכתוב **'את מלכי מדין הרגו על חלליהם'**, היינו שמלכי מדין נפלו מן האוויר על שאר החללים שנהרגו, ומביא ראיה שגם בלעם נפל על חרבותיהם של פינחס וצבאו, **דְּכָתִיב** - שכתוב (יהושע יג כב), **'את בלעם בן בעור הקוסם הרגו בני ישראל בתרבו אל חלליהם'**, הרי שגם בלעם נפל מן האוויר ונהרגו על חרבותיהם של פינחס וצבאו. **אמר ליה** - אמר לו **רבי אלעזר** לרבי יצחק, **פל דא ידענא** - כל זה ידעתי, ולא היתה כוונתי להקשות בפשוטן של דברים, אלא להקשות שהרי כוח טומאתו היה כה גדול, ואם כן איך יכלו עליו.

דרגות בטומאה, אבל ההוא רשע הוה אמר, ומשבח גרמיה בארץ סתים - אבל אותו רשע היה אומר דבריו, ומשבח עצמו בדרך סתומה, ועל ידי זה אסתלק במלוי - היה מתעלה בדבריו בעיני הבריות, דכל מאן דהוה שמע, חשיב דאסתלק על כל נביאי עלמא - כי כל מי שהיה שומע את דבריו, היה חושב שהוא אומר שדרגתו עולה על כל נביאי העולם, אפילו במדרגות הקדושה, וזו היתה גניבת דעת הבריות של בלעם.

ומביא דוגמא על דבר קטן שאמר, ונשמע לדבר גדול, שאמר 'שומע אמרי אל' וכוונתו היה ששומע נבואתו מצד הטומאה, אולם מי שאינו מבין חושב ששומע מצד הקדושה:

ומפרש אלו מדבריו היו גניבת דעת הבריות, דכתיב - שכתוב (במדבר כד טז),

שבבלעם העייד על עצמו שהוא 'שומע אמרי אל ויודע [דף קצד]. דעת עליון', והרי זו הפלגה גדולה במעלתו, וכי מאן גבר בעלמא - האם יש אדם בעולם, דהוה שמע מפומיה מלין אלין - שהיה שומע מפיו של בלעם דברים אלו, דלא חשיב דלית בעלמא נביאה מהימנא פגנייה - ולא חשב שאין בעולם נביא נאמן כמוהו השומע אמרי אל ויודע דעת עליון.

ומוסיף לבאר, וקשוט הוה והכי הוה - ואמת היה וכך היה, כי מה שהעיד על עצמו 'נאם שומע אמרי אל, הכי הוה' - כך היה, שהיה שומע אמרי אל, וכן מה שהעיד על עצמו 'ויודע דעת עליון' הכי הוה - כך היה, שהיה יודע דעת עליון, ומכל מקום היה בדבריו גניבת דעת, שהרי וההוא רשע הוה אמר על דרגין דאתדבק בהו - ואותו רשע בלעם אמר תשבחותיו על מעלות שנדבק בהם, כי מה שאמר 'שומע אמרי אל', גנב בזה דעת הבריות, שהרי במלה - בתיבת 'אל' רמז בזה דאיהו בסליקו עלאה - שהוא במעלה העליונה, כלומר ששומע נבואתו מספירה עליונה.

ומתחילה מפרש מה שאמר 'שומע אמרי אל', שאמת אמר:

ומפרש, והכי אמר - וכך אמר, 'שומע אמרי אל', דהנה 'האל', לא פתיב - לא כתוב בה"א, והטעם הוא, דהא - שהרי כתוב (תהלים יח לא) 'האל תמים דרכו', ומשמעו של 'האל' עם ה' הידיעה, הוא על 'האל' הידוע, שהוא הקדוש ברוך הוא, אבל אם כתוב סתם 'אל' בלא ה' הידיעה, הכוונה לאל אחר איהו - הוא, שהוא סמאל הרשע, וכמו שכתוב (שמות לד טז) 'פי לא תשתחוה לאל אחר', שפירושו לעבודה זרה, וכתוב 'אל' סתם, ומסיים פירושו, לכך אמר בלעם 'שומע אמרי אל', בלא ה' הידיעה, כי אמנם אמר דבר אמת, אך מלה זעירא איהי - דבר קטן הוא, כלומר, שורש נבואתו באה מ'אל אחר' שהוא צד הטומאה, אבל ודמי למאן דלא ידע, דאיהו רב ועלאה - למי שאינו יודע ההבדל בין 'האל' ל'אל', דומה אצלו לדבר גדול ועליון, כלומר, שנבואתו הוא מצד הקדושה, אך האמת היא שבלעם היה 'שומע אמרי אל', ולא היה 'שומע אמרי האל', כי נבואתו היא מצד ההוא דאקרי - אותו שנקרא אל אחר, וכמו דכתיב - שכתוב 'פי לא תשתחוה לאל אחר'.

ושאל על דברי ספרו של שלמה המלך, שכתב שאסור לשבח את עצמו, וקשה, והא פתיב - והרי כתוב (משלי כז ב) 'הלקח זר ולא פיד', שמשמעו על פי פשוט, שאדם זר יהלך, ולא יהלל אדם את עצמו, אולם ממה שכתב 'זר' וכפל לומר 'ולא פיד', שגם משמעו זר, יש לדרוש, 'הלקח זר', שלא יהלל אדם עצמו, אלא זר יהלך, ואם לא יהלך 'זר', אזי יהלך 'פיד', כלומר, תשבח את עצמך, אם כן משמע שראוי לאדם לשבח את עצמו, וקשה, למה כתב בספרו של שלמה המלך שלא ראוי לשבח את עצמו.

ומתרץ, ולא הכי - אל תפרש כך את כפל הלשון 'הלקח זר ולא פיד', שראוי לאדם להלל ולשבח את עצמו, אלא כך פירוש הכתוב: 'הלקח זר' שהאדם לא יהלל את עצמו ורק זר יהלל אותו, אבל אי לא הוה מאן דאשתמודע לך - אם אין מי שמכיר אותך, אזי אפתח פומך למללא באורייתא - פתח פיך לדבר בדברי תורה, ולאודעא מלי קשוט באורייתא - ולהודיע דברי אמת בתורה, וקדין פתיחו דפומך באורייתא - ואזי פתחון פיך בתורה, ישבחון מילה, וינדעון מאן אנת - ישבחו דברך, וידעו מי אתה, דלית מלה בעלמא דישתמודעון ליה לבר נש, אלא בזמנא דאפתח פומיה - שאין דבר בעולם שיודיע את האדם מי הוא, אלא בזמן שיפתח את פיו, שבה פומיה הודע לבני נשא מאן הוא - פיו יודיע לבני אדם מי הוא, וזהו 'ההלך זר', שלא יהלל אדם עצמו, 'ולא' כלומר, שאתה נמצא במקום שאין מכירים אותך, אזי 'פיד' כלומר, פתח דברך ויאירו בדברי תורה, ובזה יהללך זר, אבל לעולם אסור לו לאדם לשבח עצמו, וכמו שכתוב בספרו של שלמה המלך.

ועל פי זה מבואר, שאמנם בלעם שיבח את עצמו במעלות גדולות, אך זה עצמו היא הוכחה וסימן שבאמת לא היה לו כלום ולכן יכלו להתגבר עליו.

לאחר שרבי שמעון ביאר שבלעם הרשע שיבח את עצמו, ולכן אין זו ראייה שאכן כוחו היה גדול, אלא זה סימן שאין בו כלום, ממשיך לבאר, שאפילו שאכן היו לו דרגות מסוימות, אבל התפאר בעצמו הרבה יותר מכוחותיו האמתיים, כי היו לו רק מעלות בכח הטומאה ולא בכח הקדושה, ובדבריו הוא גנב את דעת הבריות:

וחזר רש"י לבאר את ענינו של בלעם ואמר לבנו רבי אלעזר, ההוא רשע דבלעם, שפתיח משבח גרמיה בכלא - אותו בלעם הרשע, היה משבח את עצמו בכל התשבחות, ועם כל דא - ועם כל זה לא היה משבח עצמו בדברים של שקר לגמרי, אלא גניבו דדעתא קא גניב -

אלא בלעם היה גונב את דעת הבריות, באופן שכשאמר דבריו, עלה ואסתלק במלוי - ונתעלה בדבריו בעיני העולם אף שדרגתו לא היתה גבוהה. ומפרש איך אמר דבריו באמת, ובחדא מחתא גנב דעת הבריות, שהרי במלין זעירין - בדברים קטנים שהיה בו אמת, היה אומרם בלשון שהשומע אותם הוה עביד רברבין - היה עושה אותם לדברים גדולים, מה דאמר על איגון דרגין - מה שאמר על אותם דרגות שהשיג, על מלין מסאבין הוה אמר - דברים טמאים היה אומר, וקשוט אמר - ואמת אמר, שהרי היה לו

והא פתיב (משלי כז ב) 'הלקח זר ולא פיד, ואם לא זר, פיד'. לאו הכי, אלא אי לא הוה מאן דאשתמודע לך, אפתח פומך למללא באורייתא ולאודעא מלי קשוט באורייתא, וכדין פתיחו דפומך באורייתא ישבחון מילה, וינדעון מאן אנת דלית מלה בעלמא דישתמודעון ליה לבר נש, אלא בזמנא דאפתח פומיה, פומיה הודע לבני נשא מאן הוא.

ההוא רשע דבלעם, שפתיח משבח גרמיה בכלא, ועם כל דא גניבו דדעתא קא גניב, ואסתלק במלוי. במלין זעירין הוה עביד רברבין, מה דאמר על איגון דרגין מלין מסאבין הוה אמר, וקשוט אמר, אבל ההוא רשע הוה אמר, ומשבח גרמיה בארץ סתים, ואסתלק במלוי, דכל מאן דהוה שמע, חשיב דאסתלק על כל נביאי עלמא. דכתיב (במדבר כד טז) 'שומע אמרי אל ויודע דעת עליון, מאן גבר בעלמא דישתמודעון ליה לבר נש, אלא בזמנא דאפתח פומיה מלין אלין, דלא חשיב דלית בעלמא נביאה מהימנא פגנייה.

וקשוט הוה והכי הוה, נאם שומע אמרי אל, הכי הוה, ויודע דעת עליון הכי הוה, וההוא רשע הוה אמר על דרגין דאתדבק בהו. 'שומע אמרי אל', מלה דאיהו בסליקו עלאה, והכי אמר 'שומע אמרי אל', 'האל' לא פתיב דהא 'האל תמים דרכו' (תהלים יח לא), אבל סתם 'אל' אל אחר איהו, 'פי לא תשתחוה לאל אחר' (שמות לד יד). 'שומע אמרי אל', מלה זעירא איהי, ודמי למאן דלא ידע, דאיהו רב ועלאה, 'שומע אמרי אל', ההוא דאקרי אל אחר, דכתיב 'פי לא תשתחוה לאל אחר'.

נפשי צמאה לדעת
כל רז סודך

זוהר הקדוש המבואר < עם פירוש "הנתר והכבוד" >
ביאור בשפה ברורה הפותח את לב הלומד, עם מקורות וביאורים על פי גדולי המפרשים

מרכז הזמנות: 1800-22-55-66

מחיר: 437-0054 (718) 44-20-8806-0176 אודיסה
להשיג בחנויות הספרים המובחרות